

Darko Šeparović
Pristanište

Fraktura

*Malo mi je muka, kažu putnici kad plove po levantu,
a ja izbjegavam komentar u tim trenucima,
jer kako da im kažem ispod vas je dubina i
dolje je mirno, ali ova maska na površini brzo se mijenja.*

GORKI ŽUVELA

*But if you're worried about the weather
Then you picked the wrong place to stay
That's how it starts*

LCD SOUNDSYSTEM, "ALL MY FRIENDS"

1.

Vjerojatno je u tom drvu oduvijek postojalo nešto što nisam mogao imenovati i ne znam je li zbog gustoće ili topline kojom zrači, ali odnedavno hodam po stanu bos kako bi tabani osjetili mekoću i godove koji prate luk stopalā. Iza mene su tisuće propješačenih metara kroz koje upijam godine i godine potrebne za rast drva.

I pokušavam to u drvu imenovati, a ovo nešto neimenovano raste u mom mozgu, širi se brzinom topline krušne peći na organe oduzimajući vrijeme koje bih mogao provesti s njom. Otkad je najavila odlazak, većinu vremena provodi u ateljeu i slika. Ja sam na drvu i dobro je; dobro je sve dok uspijevam od nje sakriti obuzetost idejom da od tog drva nešto napravim, da produbim naš odnos u kojem je drvo na jednoj, a mi na drugoj strani svijeta. *Opsjednutost drvenim podom samo je faza*, kažem, a ona šuteći nastavlja slikati. Ako se njena sumnja pokaže točnom, to će biti trenutak u kojem između svijeta i mene ostaje samo drvo; nikakvo drugo

tijelo, poplati jeftinih cipela, i neće biti automobilskih guma, ronilačkog odijela, tankih laminata, posteljina, vunenih čarapa, pečene keramike, lijevanog željeza, drugog tijela na kojem ležim i ispod kojeg je krevet. Neće biti topline njezine kože, pliša, svile, vune, kašmira, lateksa; postojat će samo drvo i ništa osim drva neće dokazivati postojanost gravitacijske sile.

U trenutku kada osjećam da gubim uporište pod nogama, prepuštam se drvu.

Svakim korakom po podu osvještavam vrijeme potrebno sadnici da izraste u debelo deblo, vidim rad teških strojeva i vještih obrtničkih ruku, sve predradnje i radnje potrebne za oblikovanje drva. Hodam svjestan onoga što je hodanju prethodilo i živ sam.

Živ.

Želim drvo izlizati, stvoriti patinu i arheologiju koja će se čitati u površinskim ogrebotinama. Moj privatni dnevnik nema slova, riječi su zamijenili tragovi na drvu, svaki trag jedna je rečenica ispisana kretanjem, slučajnošću ili pomicanjem namještaja. Ovo drvo po kojem hodam arhiv je dnevnčkih zapisa i kada se zagledam u njega, izranjaju slike.

Ne trebamo razgovarati o sebi, uranjati u sebe poput punoglavaca. Neke stvari ostaju neizgovorene i kada hodam po drvu, ne razmišljam koliko se udaljavam od nje.

Gledam drveni pod i vidim tikova stabla, negdje duboko u Burmi, u gustoj monsunskoj šumi netko stoji i čeka početak sječe visokih stabala. *Mi nismo tamo*, kažem. Sječa započinje u sredini, širi se spiralno, grane se otkidaju i tlo podrhtava. Stabla se ruše jedno za drugim, kao da ne postoji lakši način osvjetljavanja tla iz kojeg su izrasli. Prašina koja buja kada se stablo posiječe nalik je na prašinu koju imamo u stanu. U Burmi je sparno i prepuno komaraca, majica se lijepi za kožu, pile se grane tikove krošnje dok ne ostane samo deblo. Jedan vertikalni svijet nestaje, životinje napuštaju brloge ne osvrćući se, a za njima ostaju tragovi koje prekriva lišće. Utovar je početak putovanja, široke gume upadaju u rupe na cestama i svaka rupa na cesti novi je ubod prikolice tegljača u deblo. Ubodi ljušte koru, žutosmeđa smola sjaji se na suncu kao râna krv.

Posječeno drvo zrije i putuje do mjesta gdje se suši, ljušti, secira, reže i ponovno putuje, a negdje pred kraj tog puta oblikuje se u nešto smisleno, poput poda stana u kojem živimo i po kojem već danima hodam bos.

Slika se zatim polako zamućuje. Još uvijek ne znam što ću izgraditi od drvenog poda ako ona ode. Zbog toga sam nemiran. Između njezina slikanja i mog drva gusti je vakuum sumnji i neodlučnosti. Od nas se odbijaju riječi.

Naoblaka, kažem. *Naoblaka*.

A ova kiša još uvijek pada, danima nije prestala. Danas sam naletio na malu grbu, prvi znak da se nešto događa s drvom. Je li pretijesno u kući, u ovom primorskom gradu?

U meni se nastanio jedan nemir veličine prosječnog čovjeka.

I raste.

Vlaga koju donosi kiša odražava se na površini drvenog poda. Te grbe koje rastu iz poda oble su i tupe poput grča u mišiću. Kiša mijenja svojstva drva, širinu i dužinu dasaka, ono raste i kreće se kao da nikada nije napustilo šumu. Ali ovo nije šuma i ne znam kako drvo spriječiti da ode iz stana. Hoću li staviti tepihe ispod stola i stolica, smanjiti struganje i tako ublažiti površinske ozljede? Hoće li to biti dovoljno? Koliko imam vremena?

Nemir u meni raste potaknut vlagom koja uzrokuje pojavu truleži u drvu. Ako prekasno reagiram, pod će se raspasti u tisuće komadića. To ne smijem dopustiti.

Ali, kiša ne prestaje.

Nikada nisam znao odgovoriti na konkretna pitanja, ona koja počinju sa *Što*, *Kako*, ili neko treće, poput *I?* Najlakše je postaviti takva pitanja i čekati u zaklonu odgovore koji promašuju metu dok se šaržer ne isprazni. Sve to izbjegavam jednim kratkim *Ništa*, i ništa

uvijek ostaje ništa, zato joj nikada nisam uspio objasniti što vidim u tom drvenom podu. Ali, kad zagrebem ispod površine, kad se nokti nakratko odvoje od mesa, vidim da ovaj pod nema ni ljepila ni vezivnih elemenata, na drvenim gredama položene su daske, a između njih procijepi u kojima drvo diše.

Vlaga smanjuje procijepe jer se drvo širi i čujem pucaње poput rastezanja ukočenih prstiju. Usne se suše od ruba prema sredini, tako se i drvo širi, procijepi su najveći uza zidove i smanjuju se prema sredini, gdje izranjaju prve grbe. Ne želim ostati ni bez drva ni bez nje. Neću birati. Drvo škripi i proizvodi krikove, zatvara se u sebe kao mekana pluća pod rebrima. Kiša se pojačava, drvo širi, hodam po stanu lijevo-desno, napipavam pod. Ako procijepi nestanu, započet će truljenje, nevidljivo i sporo jer dolazi iznutra. Truljenje zabada kljove duboko u drvo. Ne mogu predvidjeti brzinu širenja drva ni kontrolirati vremenske uvjete.

Siguran sam jedino da će prašina ostati zarobljena u tim procijepima.

Previše toga ne znam, nešto uvijek nedostaje, prsteni su preuski, čvorovi previše zategnuti. Ponekad mi se čini da u njenoj crnoj kosi spava noć. *Drvo. Moram nešto napraviti s drvenim podom.* Mogu pokušati kontrolirati mjesta s najmanjim procijepima i tamo čekati prve zna-

kove truleži, ali trebao bih pronaći neko konkretnije rješenje. U suprotnom ću izgubiti drvo kao što gubim nju.

Otvaraju se ulazna vrata stana, ona ulazi, ja ležim na trbuhu i promatram procijep između dasaka. Njeno *Što ti je sada?* nadglasavam s *Ništa. Ništa*; i ništa uvijek ostaje ništa. Procijepi su puni prašine, ulazim i razmišljem je kao gusti snijeg, oslobađam prostor da drvo može disati. *Došla sam po jedan kist*, kaže, a ja ostavljam tišini da je isprati natrag u atelje. Moram nešto napraviti s drvom. Kiša se nadvila nad ovaj grad, umjerena naoblaka i vlaga uvlače se u sve nepokretne dijelove našeg zajedničkog života, a najviše u drvo.

Kako bi se spriječilo truljenje, drvo je potrebno njegovati, mazati uljima, brusiti, čistiti, lakirati, stan provjetravati, ne dopustiti vodi dugo zadržavanje na podu, ali sve te radnje samo su odgađanje. Očekujem promjenu vremena, prestanak kiše i malo sunca kako bih razmislio što napraviti.

Kako dalje?

Provirujem kroz prozor, samo pravokutni otvor dijeli me od rive. Dolje je tvrdo, nema godova ni procijepa, kamen je nazubljen i u njemu nema topline. Ako skočim i zalijepim se za tvrdo popločenje, tko će od drva nešto izgraditi, tko će skinuti dasku po dasku i ponovno ih složiti u jedno tijelo? Ne želim tako lako

napustiti drvo i dok smišljam što napraviti, kiša usporava, oblaci se razmiču, a sunce diže.

Otvaram sva vrata u stanu i hodam iz prostorije u prostoriju, a kada zastanem, buljim u pod, provjeravam jesu li izronile nove grbe. Zrake sunca postupno osvjetljavaju stan, rastvaram prozore, kiša je napokon prestala i toplina sunca pritišće drvo. Vlaga očito isparava. Još jednom prstima prelazim preko svih procijepa. Na kuhinjskom zidu olovkom zapisujem udaljenosti između dasaka. To će biti moj kalendar, bez datuma, mjesečevih mijena i svetaca. Protok vremena mjerit ću isključivo širinom procijepā.

Siguran sam da podne daske ponovno žele postati jedno tijelo, zato se šire i sužavaju i taj proces proizvodi škripanje najsličnije krikovima zarobljenih životinja. Sparno je. Ponovno provirujem kroz prozor, svježina još uvijek mokrih grmova ružmarina ulazi u nosnice i na trenutak raspleće korijenje drva koje se isplelo oko mog mozga. Trajekt uplovljava na pristanište. Putnici izlaze na palubu gledati manevriranje velikog broda, stoje na čeliku i koža mi se ježi od pomisli na to da njihova tijela nijednim svojim dijelom ne dotiču drvo. Sve je u tom prizoru hladno, čak ni jako sunce ne može pomoći. Gledam sve te ljude, njih ne brinu širenje i sužavanje drva, promjene temperature i vlažnosti koje se mogu uočiti na podnim daskama. Miris ružmarina

i dalje me drži izvan dosega korijenja drva. Možda bi drvo trebalo ostati drvo, ima i važnijih stvari od toga. Ne bih se trebao toliko brinuti što ću napraviti s njim, kao što ne bih trebao razmišljati o kiši, suncu, cijedenju, raspadanju i toj napornoj jeseni koja donosi sve to: trulež i nevrjeme.

Trajekt je pristao i putnici izlaze. Prolaze ispod prozora povlačeći kofere na sigurnoj udaljenosti od tijelā. Miris ružmarina kopni, a zamjenjuje ga miris benzina. Plinovi isparavaju. Korijenje se širi. Sljedeću kišu dočekat ću strahujući koliko će se novih grba pojaviti na drvu, ponovno ću osluškivati škripanje, te prodorne krikove nastanjene u mojoj glavi.

Moram smisliti što napraviti s drvenim podom, razraditi detalje, skicirati, pisati, zaboraviti sve drugo, svakodnevicu pretočiti u jednu staklenku i odložiti je u frižider, neka se hladi s mesom i kostima. Očekuje me puno posla u čiji ishod nisam siguran, ali negdje moram početi.

Ona ulazi u stan. Stojim ispred otvorenog prozora i gledam trajekt kako se puni ljudima i automobilima. Nešto traži i usput zatvara sva vrata koja sam otvorio. Gleda u kuhinjski zid, čita brojeve, moj teško prohodni rukopis na bijelom zidu.

Ne mogu više, kaže. Ne mogu.

Primam je za ruku kao da hvatam sve što nepovratno

gubim i kažem: *Ono što ću izgraditi od drva imat će nepredvidljivi smjer i odlučnost, skinut ću cijeli pod u ateljeu i ovdje u stanu, sve daske izvaditi jednu po jednu kao čičke iz tvoje haljine. Napraviti ću krivulje od tih dasaka, jedan zaobljeni oblik imat će put koji ničim nije određen, neću koristiti čavle ni vijke, samo utore i pera, u spojevima neće biti mjesta za prašinu, lakirat ću površinu u žućkastosmeđu boju koja će zrcaliti nebo i ništa prema nama neće dolaziti okomito. Drvo će putovati nastavljajući prirodni proces rasta, ta glatka i lakirana površina upijati će sunce i putovati kao da stalno raste i vrijeme neće postojati za to jedno, neraskidivo povezano tijelo. Tako nekako zamišljam ljubav.*

Dok joj držim ruku, kaže: *Ali nas zapravo više nema.*

2.

Kada dovoljno dugo gledam u drveni pod...
... ponekad zaronim. Prije rađanja oluje more je mirno. Do morskog dna stižem u jednom dahu, mekano je i zakopavam tabane u sivi pijesak. Oko gležnjeva se podignulo nekoliko kratkih pješćanih valova. Pijesak kojim sam okružen razmrvljena je kamena prašina s kojom trebam zaplesati, a ples je kao jezik kojim ću podignuti to more, kamenje i pohabano staklo; naša tijela bit će savršeno spojena, između nas samo pokreti i mjehurići slane vode.

Pluća se šire i sužavaju, prsni koš pokreće statični fluid i more se uzbuđuje, manipulirano kostima i kožom. Oči su zatvorene. Dok plešemo, važno je koliko je snažan stisak ruke oko struka, jesmo li blizu jedno drugome i kako usporavam disanje dok plazim jezik.

Na morskom dnu je tišina, nema mirisa, nos je pun soli i nevidljivih planktona; vidim promjenu boja – zelenkasta prelazi u modru. U dubini nema borova, šume ni raslinja, nalazim se trideset dva metra ispod morske

površine, čiji me tlak – trideset dva puta uvećan – pritiska i ukopava poput godina koje nosim na leđima. Ne bojim se da će se nešto loše dogoditi, more je toplo i grije predigra planktona na tijelu.

Moji pokreti dobro su kodirani signali, more se ne odupire, kosti i koža zarezuju pravce u dubinu i širinu. Plešem i plesom ću proizvesti oluju, a možda to uopće neće biti oluja, već nekoliko snažnih udaraca morske tekućine.

Važno je da plešemo.

Otvaram oči, namještam noge u raskorak. S desne strane prilazi jato znatizeljnih skuša i produžuju u nepoznatom smjeru dok lagana sjeverozapadna struja miluje kožu lica.

Kružim zapešćem, u preciznim razmacima stišćem šaku mijenjajući tako smjer morske struje; planktoni oko mene razbježali su se, more se razbistrilo, ali to zapravo i nije more, već gusta plava masa koja nekontrolirano vrtloži pijesak.

Razmrvljeno kamenje i oštro staklo, čvrste stijene pretvorene u prašinu. Sve to podignut ću prema morskoj površini i stvoriti koncentriranu energiju iz koje će izrasti nekoliko velikih valova. Zahvaćam i godine potrebne da kamenje postane pijesak, pretvaram ih u stotine kilograma usmjerene mase. Čvrsto sam ukopan u dno, ne pomičem se, a oko mene se kovitlaju

snažni vrtlozi i spiralno penju prema površini. Njihova potencijalna energija ljulja more, ono oscilira kao da se oseka i plima odvijaju istovremeno.

Usmjeravam plimne valove prema primorskom gradu, tamo nitko ništa ne očekuje, brodovi privezani za rivu prvi se zaljuljaju, jutena užad se napreže, ali ne puca. Valovi nastavljaju prema prvim kućama, potapaju pristanište, pa rivu, nasade bilja i borova, a zatim stižu do ulaznih vrata kuća u prvom redu uz more.

Usporavam ples, snaga valova popušta i oni se na trenutak povlače. Ono što slijedi bit će još jače.

Plavo-bijela masa za sobom vuče nečistoću grada, terase, bicikle, nepropisno parkirane automobile, plodna zemlja razvodnjava se slanošću mora, oglašava se sirena za uzbunu, praćena pucanjem metala i užadi privezanih brodova.

Na trenutak izgleda kao da su se plimni valovi povukli i najgore je prošlo, ali nije. Nastavit ću ples, moram prikupiti dovoljno energije kojom ću podići nove valove.

Elastični ligamenti u mojem tijelu počinju se napinjati i opuštati. Pomičem kukove i ramena, ritam se velikom brzinom prenosi do morske površine i more se gore steže u klupko, spremno za novi uzlet valova.

Valovi nadvisuju krovove zgrada, oni popuštaju kao i bešavne cijevi u zidovima zgrada, tople fekalije zamu-

ćuju more, metalne ograde stružu po kamenim ulicama kao da netko davi krdo bizona, i ti krikovi nadglasavaju sirenu za uzbunu. Kamene fasade su mokre, ceste prljave, cijevi napuknute i nekoliko ljudi trči uzbrdo.

Plesom čistim primorski grad, ostaju najuporniji koji će dočekati jutro, ali nitko ne zna što će od svega ostati, hoće li se imati kome vratiti, hoću li izdržati sate i sate dok pijesak udara po čitavom tijelu.

Naglo se zaustavljam.

Kad se more povuče, kad se ovaj primorski grad očisti od prljavštine, kad mi glava proviri iznad površine i kad nju zagrlim čvrsto i bez popuštanja, kao da je stišćem jednom zauvijek, nestat će sumnje. Sve što će se dalje dogoditi bit će nepredvidivo poput olujne noći ili posljednje šibice koju odgađaš zapaliti.